

Adalékok a szcientológia negyedszázados magyarországi történetéhez

Lugosi Győző¹

„Nemsokára elhagyom ezt a világot, de csak azért, hogy visszatérjek, és más alakban tegyem teljessé küldetésemet... Visszajövetelemre nem vallási, hanem politikai vezetőként fog sor kerülni. A kitűzött cél eléréséhez immár a létezésnek ez a (megfelelő) feltétele.”²

Bevezetés

A szcientológiáról *sina ira et studio* szólni csöppet sem hálás feladat. Esélye van ugyanis annak, hogy mind a szcientológia (elkötelezett) hívei, mind pedig (esküdt) ellenségei gyanúsnak találják majd a mértéktartó mondatokat: az előbbieket könnyen besorolhatják az embert az „elnyomó személyek” (*Suppressive Persons*) népes csoportjába, esetleg „potenciális bajforrássá” (*Potential Trouble Source*) nyilváníthatják, utóbbiak pedig az elvárt – sokadik – leleplezés helyetti megértési szándékot és értelmezést „szerecsenmosdatásnak”, rosszabb esetben álcázott „szcientológus trükknek” minősíthetik.

Magam sem híve, sem ellenfele – pláne *ellensége* – nem vagyok a szcientológiának. Személyesen vagy közelebbi és távolabbi rokonaim, ismerőseim révén nem kerültem közvetlen, *magánéleti* kapcsolatba a *Szcientológia Egyházzal*, nem vettem részt *dianetikai*

---

1 E sorok íróját több évtizedes barátság fűzi jelen *hommage* kötet címzettjéhez. E szakmai s főleg *emberi* kapcsolatnak volt köszönhető, hogy amikor 1993-ban felkértek a nagy hagyományú társadalmi szervezet, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT) budapesti szervezete – a rendszerváltozás után önálló egyesület gyanánt újjáalakult Budapesti Ismeretterjesztő Társulat; későbbi és jelenlegi nevén a TIT Kossuth Klub Egyesület – igazgatójának, Gazdag Ferenc kérésre elvállalta, majd közel másfél évtizeden át ellátta az egyesület elnöki feladatait. E cikkben kettőnk – hitem/hitünk szerint a *köz* javát szolgáló – együttműködésére is emlékez(tet)ni kívánok.

2 L. R. Hubbard 1980. május 15-i körlevele. Idézi: Paul ARIÈS: *La Scientologie: laboratoire du futur? Les secrets d'une machine infernale*, Éditions Golias, Párizs, 1998, 243. A szerző szerint az egyház ezt a levelet nem ismeri el hitelesnek.

*auditálás*on, s még a(z el)híres(ült) *Drogmentes maraton* éves rendezvénysorozatához vagy a szcientológiához kötődő számos más társadalmi kezdeményezéshez sem csatlakoztam, vagy váltam általuk – tudva-tudatlanul – érintetté.

Ennek ellenére a szcientológiához – csakúgy, mint általában az ún. *új vallási mozgalmak* (húsz éve még azt írtam volna: *szekták*) jelenségéhez – nagyon is van személyes közöm; kül- és itthoni jelenlétüket, a körülötte/körülöttük zajló, gyakran páratlanul heves – személyes tragédiákkal és durva személyeskedéssel is terhelt – küzdelmek alakulását több mint két évtizede nyomon követem. Az általam vezetett Budapesti Ismeretterjesztő Társulat francia ösztönzésre elindított,³ Claritas elnevezésű programja keretében megjelent *Szekták* című – annak idején sokak által csak „lila füzet” gyanánt emlegetett – brosúra megjelenése óta (1994) a „szektakérdésről” alkotott véleményem – miként a „szekták”, új vallási jelenségek és mozgalmak társadalmi szerepe, jelentősége maga is – jelentős változáson esett át. A „lila füzet” egyébként – bármennyire túlhaladottnak tekinthető/tekintendő is ma már tartalma s különösen ironikus *hangvétele* miatt – a maga idejében hiánypótló szerepet töltött be, hiszen az első olyan magyar nyelvű kiadvány volt, amely a rendszerváltozás nyomán – „hála” az egyházakról szóló 1990. évi IV. törvény *hiperliberális* jellegének – Magyarországon (is) egykettőre gyökeret vert nyugati (leginkább amerikai) alapítású és hátterű új vallási mozgalmakról, s a tőlük akkoriban pejoratíve elkülönített „szektákról” felekezeti elfogultság nélkül, szekuláris alapon nyújtott alapismereteket.

3 Franciaországban a köztársasági hagyomány és értékvilág iránt párhovatarozástól függetlenül elkötelezett politikai osztály – a republikánus társadalmi szervezetekkel együtt – a *laicitásra* veszélyt jelentő „szektakérdést” (*sectarisme*) Európában egyedülálló konszenzussal és közhatalmi szigorral ítélte/ítéli meg: 1983-ban Pierre Mauroy miniszterelnök felkérésére Alain Vivien képviselő *Les sectes en France: expressions de la liberté morale ou facteurs de manipulations?* címmel készített számottevő visszhangot kiváltó jelentést (amit 1985-ben *Les Sectes en France* címmel hoztak nyilvánosságra; Párizs, La Documentation Française), majd egy évtizeddel később, 1995-ben előbb nemzetgyűlési vizsgálóbizottság, 1996-ban pedig *tárcaközi bizottság* alakult a szekták működésének nyomon kísérésére, amely változó elnevezéssel a mai napig fennáll. Érdekesség, hogy e bizottság, amely 2002 óta Miviludes (Mission interministérielle de vigilance et de lutte contre les dérives sectaires) néven működik, 2011-ben vállalta az „iszlamista vallási radikalizmus” elleni megelőzés és felvilágosítás feladatát mint a „szektariánus jellegű visszaélések” (*dérives sectaires*) egyik formáját. Lásd erről Alain GARAY cikkét a *Les Échos* 2015. március 3-i számában (*Radicalisme religieux: pour le renforcement du contrôle des sources de financement*).

„Destruktív szekták”?

A szektakérdés – szögezzük le – ma már nem képes jelentős társadalmi visszhangot kiváltani Magyarországon. E megállapítás igaza alól csupán a szcientológia számít kivételnek: a '90-es évek „szektafóbiáját” – Máté-Tóth András akkori szóhasználatával: „szektablabláját”⁴ – kiváltó csoportok közül ma jószerivel csak a szcientológia jelenléte terhelt negatívumokkal a honi közvéleményben. Ez olyannyira így van, hogy az a kijelentés is megkockáztatható, hogy az új egyházügyi törvény négy éve húzódó, hangos botrányokkal kísért megalkotásánál⁵ a kormányt (jelesül az „illetékes” kereszténydemokrata párti politikusokat) döntően „zsigeri”

4 Lásd MÁTÉ-TÓTH András vitacikkét: *Szektablabla*, Népszabadság, 2001. január 15., BUDA Péter Máté-Tóth cikkére reagáló, hiperliberális álláspontot védelmező írását (*Szívháborító botrányok forrása*, Népszabadság, 2001. február 9.), illetve e cikkre írt válaszomat: *Szekta kérdés – a »blablán« túl*, Népszabadság, 2001. február 26. A vita középpontjában az 1990. évi IV. törvény – akkoriban elfogadás előtt álló – módosításának kérdése állt, amelynek kimunkálására részben a Claritas program keretében létrehozott szakértői műhelyben került sor, Schanda Balázs, Tomka Milós, Kamarás István, Süle Ferenc, Csentes László és mások részvételével.

Említett írásomban rámutattam, hogy a parlamenti pártok konszenzusközei törvényjavaslata – Buda állításával ellentétben (akinek fontos szerepe volt abban, hogy az MSZP szabaddemokrata nyomásra visszavonta a törvényjavaslattal kapcsolatban előkészített, konstruktív módosító indítványait, s így a parlamenti ellenzék megbuktatta a törvénymódosítást) – nem korlátozza/korlátozta volna a vallásszabadságot, s csekély mértékben megfélemlíti a tagországok kormányait, hogy kellő megfontoltsággal adományozzák az adókedvezményt és jogi védelmet biztosító vallási szervezet státuszt, illetve indokolt esetben vonják azt meg a titkos vagy büntetendő gyakorlatot folytató csoportosulásoktól”, továbbá „felhívja a tagállamokat, hogy a szekta jellegű csoportosulások ne juthassanak a törvényes társadalmi testületeket megillető jogokhoz”. Másfél évtized távlatából is leszögezendő: a 2001-es törvénymódosítás elfogadásával Magyarország semmiképpen sem került volna szembe a vallási szféra szabályozásának aktuális európai tendenciáival. El kell ugyanakkor ismerni, hogy a törvény módosított változatában sem (volt) alkalmas az Európában legtöbb vitát kiváltó transznacionális és integrista vallási csoportok (szekták) tevékenységének korlátozására. Szerepe inkább szimbolikus lehetett volna, azaz jelezhetette volna, „hogy a közhatalom nem közömbös az egyik kiemelkedő alkotmányos szabadságjoggal, a lelkiismereti és vallásszabadsággal való visszaélés kockázatával szemben”. A jog területén való (remélt, de megghiúsult) előrelépés ugyanakkor nem feledtethette, hogy „Magyarország az Európa Tanács és az Európai Parlament ajánlásait figyelmen kívül hagyva [...] jószerével sem tett az új vallási szektákkal kapcsolatos tájékoztatás intézményes feltételeinek megteremtése érdekében”.

5 2014 áprilisában az Emberi Jogok Európai Bírósága jogsértőnek ítélte a 2011. évi CCVI. törvényt. A strasbourgi bíróság ítéletét magyarul lásd: www.christiandemocracy.org/wp-content/uploads/2014/06/Magyar-Kereszt%3%A9ny-Mennonita-Egyh%3%A1z-%3%A9s-t%3%A1rsai-kontra-Magyarorsz%3%A1g.pdf (letöltve: 2015. 09. 23.)

– felületes vallásszociológiai ismereteken alapuló – *szcientológiaellenesség* vezérelte.⁶ Mielőtt azonban figyelmünket a szcientológia jelenségére fordítanánk, érdemes röviden áttekinteni, mi történt az elmúlt negyed században néhány, a rendszerváltozás környékén (általam is) „szekta” kategóriába sorolt csoporttal/közösséggel.

A globalizálódó kapitalista rendszerrel szemben közömbös vagy ellenséges csoportok közül az ún. *resztoránus* vallási irányzatok közé sorolható „dunaföldváriak”, más néven: *Holic-csoport*⁷ – amely a *168 óra* című, nagy hallgatottságú rádióműsor egyik 1990-ben elhangzott riportja nyomán a szektákkal kapcsolatos/szektáellenes média-, majd politikai vita, kampány⁸ szándéktalan elindítója volt – fokozatosan levetkőzte kezdeti introvertáltságát és a külvilággal (más keresztény közösségekkel) szembeni radikálisan elutasító magatartását, s 2000-ben maga kezdeményezte pártatlan – tudományos igényű – vallásszociológiai átvilágítását, amelyet Kamarás István magas színvonalon és példászerű empátiával végzett el.⁹ „Keresztények” néven (pontosabban: a névválasztást és szervezetalkotást deklaráltan elvetve)¹⁰ a közösség napjainkban is létezik, híveinek létszáma azonban pár tucat főre csökkent.

A Család (eredetileg: *Children of God/Isten Gyermekei*) egy másik, „nem piacorientált” csoport,¹¹ amely az 1960-as évek amerikai hippimozgalmának keresztény-karizmatikus irányzata, a *Jézus-mozgalom* peremjelenségeként született egyesítve az újpünkösdiszmus karizmatikus tanait a szexuális forradaloméival. Az erotikus térítés (*flirty fishing*) sokak által

6 JAKAB Attila jogosan jegyzi meg, hogy az egyházakra vonatkozó törvénykezés helyett egyszerűbb lett volna „antiszciantológia törvényt alkotni”, s a többi vallási közösséget „békén hagyni”. (Vagy még inkább: visszanyúlni a 2001-es törvénymódosítási kísérlethez, amely a vallási közösségek felelőtlen minősítésébe helyett és a törvény liberális jellegét nem érintve vezetett volna be életszerű változtatásokat.) Lásd: www.galamuscsoport.hu/tartalom/cikk/194889 (letöltve: 2013. 06. 13.)

Az egyházi státusz megadásának parlamenti hatáskörbe vonása, amely 2011 júliusában az eredeti, a KDNP négy képviselője által jegyzett tervszöveggel szemben a Fidesz-frakció javaslatára került a törvénybe, *elsősorban* szintén a szcientológia ellen irányult: Kövér László, a párt választmányi elnöke így kívánta megakadályozni, hogy a bíróság a szcientológiát „elismert vallási közösségként” jegyezze be. Lásd erről az origo.hu tudósítását: www.origo.hu/itthon/20110811-kormanyzati-szandekok-az-egyhazi-torveny-atirasa-mogott.html (letöltve: 2014. 04. 05.) A módosítás azonban – másodsorban – méltatlan *politikai bosszú* eszközéül is szolgál(t), amint azt a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség vesszőfutása tanúsítja: a törvény betűjének és szellemének – jelesül a *közhasznú* társadalmi szerepvállalásnak – nyilvánvalóan és *példamutatóan eleget tevő* kisegyház „kigolyozásának” oka vezetője, Iványi Gábor ellenzéki, liberális politikai szerepvállalása (volt).

7 Lásd: LUGOSI Ágnes, LUGOSI Győző: *Szekták, új vallási jelenségek*, Pannonica Kiadó, Budapest, 1998, 192–201.

8 A rendszerváltozás utáni első országgyűlésbe is „begyűrűzött” szektavitát, amelynek kezdeményezője és főszereplője Németh Géza (1933–1995) „rebellis” református lelkész, MDF-es képviselő, az *Erdélyi Gyülekezet* alapítója volt, az új jelenség miatt érzett *riadalom* és a szóban forgó közösségekkel, csoportokkal kapcsolatos, előítéletességgel keveredő *információhiány* jellemezte. Ezt tükrözi NÉMETH egykorú munkája is: *Destruktív kultuszok*, Királyhágómelléki Református Egyházkerület, h. n., 1996.

9 KAMARÁS István: *A „keresztények” – Egy szekta születése és gyermekbetegségei*, Gondolat Kiadó, Budapest, 2010.

10 „Tudatosan nem akarunk nevet adni magunknak, és nem akarunk szervezetet alkotni.” Forrás: www.keresztenyek.hu (letöltve: 2014. 01. 12.)

11 LUGOSI, LUGOSI: *i. m.*, 173–191.

és sokszor hevesen bírálta gyakorlatát az alapító, David Berg (Moses David – MO) halála (1994) után beszüntette. A Magyarországon (is) csökkenő létszámú (jelenleg kb. 200 főt számláló) közösség jó ideje kritikusan viszonyul MO doktrinális örökségéhez, beleolvadva ezáltal a nagyszámú keresztény (kis)közösség tengerébe.

Az újkapitalista gazdasági-társadalmi és politikai viszonyokhoz való sikeres, pragmatikus alkalmazkodás példáját nyújtják a Krisnások, azaz a *Magyarországi Krisna-tudatú Hívők Közössége* (az 1966-ban Amerikában alapított *Krisna-tudat Nemzetközi Szervezetének* [ISCKON] magyar tagegyháza).¹² A neohinduista – azaz ha nem is kapitalizmus-ellenes, de a tőkeelgikától mindenképpen idegen elveken, s belőlük levezetett szabályokon¹³ alapuló – csoport egyike volt ama négy vallási entitásnak, amelyet a magyar parlament 1993-ban „destruktívnek” minősített.¹⁴ A Krisnások – alighanem belátva saját felelősségüket is a honi szektavita eszkalálódásában¹⁵ – társadalmi konszolidációjuk, elfogadásuk érdekében ezután az új vallási mozgalmak között egyedülállóan tudatos és eredményes *image-buildingbe* fogtak. Mindenekelőtt haladéktalanul kezdeményezték vallásszociológiai „hitelesítésüket”, amelyet a feladatra felkért kisegyházzsákerítő vallásszociológus, Horváth Zsuzsa halála miatt szintén Kamarás Istvánnal végeztek el; jelentős médianyilvánosságot biztosító karitatív tevékenységbe kezdtek (gyakori ételosztás Budapest belvárosában és vidéki nagyvárosokban), s 260 hektáros földterületet vásároltak egy belső-somogyi zsákfalú, Somogyvámos határában, ahol évek kitaró munkájával létrehozták az *Indiai Kulturális Központot* és *Biofarmot*. A somogyvámosi *Krisna-völgy* a krisnás közösség 150 szerzetese számára a *vainava* életfilozófiával konform életet biztosító otthon, évente több tízezer turistának *látványosság* (a központ bejáratánál a látogatóknak borsos árú belépőjegyet kell váltaniuk), valamint az állam által akkreditált általános iskola és (az erőszakmentes állattartás reprezentációjára létesített) *Tehénvédelmi Központ*. A krisnás közösség a hinduizmus *vainava* (Visnu-, illetve Krisna-hívő) ágát képviselő *Hittudományi Főiskolát* alapított Budapest-Csillaghegyen, amely 2005-től bocsát ki diplomásokat. A hallgatók 2008 óta a bolognai rendszernek megfelelően MA-, illetve PhD-fokozatot is szerezhetnek két, a főiskolával affiliációs szerződésben álló indiai egyetemen.

Hasonló konszolidáció és meggyökerezés – azaz a mértékadó honi közvéleménnyel való elfogadtatás – nem sikerült a húsz évvel ezelőtti „destruktív négyes” másik tagjának, az *Egyesítő Egyháznak*.¹⁶ Az újkeresztény irányzatot Sun Myung Moon¹⁷ észak-koreai presbiteriánus tiszteletes alapította 1954-ben – nem sokkal azután, hogy az ENSZ-csapatok segítségével

12 *Uo.*, 159–172.

13 Belső tisztaság – tartózkodás a korlátozatlan nemi lélettől; lemondás/mértékletesség – tartózkodás a kábító- és ajzószeres fogyasztásától; igazmondás – a szerencsejátékok és a spekuláció kerülése; kegyesség/könyörületesség – a húsevés beszüntetése, vegetáriánus étkezés.

14 TÖRÖK Péter: *És (a)mikor destruktívak? Az új vallási mozgalmak szociológiája és hazai helyzete*, Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet, Budapest, 2011, 193.

15 „A szektavita kirobbantásában kétségkívül nagy szerepet játszott a Hare Krisna egész nyáron folytatott túlméretezett kampánya. A társadalmi elfogadásra igényt tartó kis vallási közösségeknek meg kell tanulniuk tiszteletben tartani a többség tűrési határát” – írta BARTUS László: *A szektaüldöző szekták*, Beszélő, 1993. január 16.

16 LUGOSI, LUGOSI: *i. m.*, 202–212.

17 Eredetileg: Jang Mjung Mun; az 1946-ban felvett Sun Myung Moon név angol–koreai szójáték: „Nap Fénylő Hold”.

kiszabadult Kim Ir Szen észak-koreai vezető munkatáborából – azzal az elhivatottsággal, hogy mint a *Második Eljövétel Ura* teljesítse Krisztus, úgymond, bevégezetlenül maradt küldetését (tudniillik a *Mennyek Országának* megteremtését a Földön).¹⁸ Minthogy Moon szerint a megváltás előtt álló legfőbb akadály a „kommunizmus”, az „egyesítősök” a Szovjetunió megbuktatásában felettébb eminens szerepet tulajdonítottak maguknak, s ezért a rendszerváltozás utáni Kelet-Európában jelentős energiákat mozgósítottak nézeteik terjesztésére. A kilencvenes években ennek eszköze volt – többek között – a *Professzorok a Világbékeért* elnevezésű nemzetközi mozgalom, amelynek nagy médianyilvánosság előtt lebonyolított rendezvényeihez az egyház „celebként” térségünkbeli, vezető társadalomtudósokat is megnyert (köztük egy országos hatáskörű, magyar pedagógiai intézet vezetőjét és az ELTE egyik alkotmányjogász professzorát)¹⁹.

Bár Sun Myung Moon 2012 szeptemberében bekövetkezett halála után Hak Ja Han, az alapító felesége, az „Igaz Anya” zavartalanul vette át férje szerepét az Egyesítő Egyház élén, a mozgalom „második generációja” (mintha kevésbé (lenne) sikeres a hívek gyarapításában. Annak ellenére, hogy az anyagi eszközök ehhez aligha hiányoznak: az évtizedek alatt fölépített, 2 milliárd dollár összértékűre becsült vállalatbirodalom²⁰ (egyelőre) fennáll. Ennek ellenére a korábban főként értelmiségiek körében terjeszkedő „egyesítősök” nyilvánvalóan teret vesztek, sőt – legalábbis Magyarországon –, eljelentéktelenedtek. A hitközösség mai hivatalos elnevezése: *Családok Szövetsége a Világ Békejéért és Egységéért*.

Az 1993-ban „destruktívként” megbélyegzett „szekták” (jogilag *egyházak*, hiszen a hatályos törvény alapján a bíróság mindegyiküket ekként jegyezte be) negyedik tagja a *Magyarországi Jehova Tanúi Egyház* volt. Ez eléggé meglepő (s az volt már annak idején is), ha figyelembe vesszük a jehovisták több évtizedes, az előző századfordulóig visszanyúló jelenlétét Magyarországon. A Jehova Tanúi Egyház semmiképpen sem tartozik/sorolható az új vallási mozgalmak, pláne a szekták közé. Kedvezőtlen megítélése – a társadalomban és még inkább a *politika* szereplői között – egyrészt azon alapult, hogy a jehovisták hagyományosan elzárkóztak az állammal való aktív együttműködéstől, függetlenül annak politikai színezetétől: híveiket a választásoktól való távolmaradásra „ösztönözték”, megtagadták a fegyveres katonai szolgálatot stb. A jehovista közösség az *államszocialista* korszakban törvényen kívül működött: az '50-es években a *tiltott*, majd a politikai enyhülést hozó kádári konszolidáció után a *tűrt* szerveződések kategóriájába tartozott. Kiközösítésük másik oka az volt, hogy az egyház sokáig mereven tiltotta, hogy tagjai vérátömlesztésben

18 Az Egyesítő Egyház hívei hisznek abban, hogy Moon tiszteletesnek és feleségének sikerült *Igaz Szülőkké* válniuk, megalapítva egy istenközpontú családot és *vérvonalat* (sic!). Moon tanításáról lásd az egyház saját ismertetőjét: *Az igaz szeretet világának alapjai – Bevezetés az Egyesítő Egyház tanításába*, Budapest, é. n., [1998]. Lásd az egyház magyar nyelvű honlapját is: http://sunmyungmoon.hu/works_unification_church.php (letöltve: 2014. 01. 05.)

19 LUGOSI, LUGOSI: *i. m.*, 211.

20 Az egyház vezetése olyan egymástól távol eső területeken hozott létre prosperáló vállalatokat, mint a gyógyszer- és fegyvergyártás, bányászat, vegyipar s talán mindezek előtt a sajtó: a *Washington Times* című jobboldali-konzervatív napilapot Moon legfontosabb *politikai befektetésének* tartják. Forrás: www.origo.hu/nagyvilag/20120903-portre-a-92-eves-koraban-elhunyt-moon-sunmyung-szektaverzerrolhtml (letöltve: 2014. 01. 13.). Az egyház saját tájékoztatása szerinti érdekeltségei főként a halászat, az egészséges élelmiszerek előállítására és a hajóépítés területére összpontosulnak.

részesüljenek vagy idegen vérből készült gyógyszereket fogadjanak el, ami sokszor valóban veszélyeztette a tagok életét.²¹

Szcientológia és rendszerváltozás

Térjünk most rá a szcientológia²² magyarországi történetére. Mindenekelőtt: a szcientológia honi jelenléte *is* – tehát éppúgy, mint a többi nyugati (főként észak-amerikai) előélettel, gazdasági és szervezeti háttérrel rendelkező új vallási mozgalomé – egyidős a rendszerváltozással. Noha a szcientológia több közös vonást mutat e közösségekkel, sok szempontból különbözik is tőlük – ezért inkább mint „rokontalan”, egyedi jelenséget érdemes szemlélni és elemezni.

Ahogy erre korábbi írásaimban – és az évek során számos előadásban, konferencián, vitában is²³ – rámutattam, a szcientológiával kapcsolatban „*nem az a kérdés, hogy vallás-e vagy nem*”,²⁴ illetve hogy a nemzeti és szupranacionális szintű szcientológiai szervezet(ek) vallási közösség(ek)nek tekinthetők-e. Máté-Tóth András és Nagy Gábor Dániel közös, úttörő jelentőségű vallásszociológiai vizsgálatukban e tekintetben hasonló következtetésre jutottak, mint a nemzetközi vallástudomány (túlnyomó része), illetve a legtöbb európai állam (csakúgy, mint az Egyesült Államok) illetékes közhatalmi intézményei: „*A magunk részéről azokkal értünk egyet,*” – írja a szerzőpáros – „*akik a szcientológiát »alternatív vallásnak« nevezik. [...] Alternatív vallásról akkor lehet szó, ha valamely jelenségegyüttest vallásként azonosítunk, de (az) a szokásos értelemben vett vallástól jelentősen eltér.*”²⁵ Az „alternatív” jelző – teszük hozzá – ebben az értelmezésben egyszerűen „a szokásostól eltérőt” jelent, vagyis a meghatározás nem tart igényt az *akadémiai tudományosság* megalapozottságára – minthogy egy ilyen elvárás, a vallási jelenség vallástudományi/szociológiai definíciójának sokfélesége miatt eleve zsákutcába vinne. A fogalom így inkább *diskurzív* természetű: azon alapul, hogy *az adott kor* (itt és most a magyar/európai társadalom) főárama *mit te-*

21 Arról, hogy a tilalmat az egyház szerint milyen bibliai (ó- és újszövetségi) szöveghelyek támasztják alá, lásd a *Mindenkinek Jehova Tanúiról* című blog összefoglalását: http://jehovatanui.blog.hu/2011/08/01/a_ver_fogyasztasa_es_a_veratomlesztes (letöltve: 2014. 07. 12.)

22 A szcientológia (*scinetology*) terminus megalkotója 1901-ben – tehát fél évszázaddal azelőtt, hogy L. R. Hubbard e néven meghirdette „alkalmazott vallási filozófiáját” – az ír származású költő, jogász és politikus Allen Upward volt, aki *The New Word* című, 1910-ben kiadott munkájában a kifejezést „*megkérdőjelezhetetlen doktrínává emelt tudomány*”, azaz áltudomány értelemben használta. Lásd: <http://sacred-texts.com/etc/tnw/index.htm>. Arról, hogy Hubbard ismerte-e Upward művét, nincs megbízható adat. Vö. MÁTÉ-TÓTH András, NAGY Gábor Dániel: *Alternatív vallás – Szcientológia Magyarországon*, l’Harmattan Kiadó, Budapest, 2011, 90.

23 Például a 2011. március 25-én a TIT Kossuth Klub Egyesület Claritas-csoportja által szervezett, *Vallásszabadság és közhatalom Magyarországon – 2011* című, Schanda Balázs, Máté-Tóth András, Péterfalvi Attila és Török Péter részvételével megtartott műhelykonferencián.

24 LUGOSI Győző: *Vallásszabadság és közhatalom Európában = Az Európai Unió Évkönyve 2001*, Osiris Kiadó, Budapest, 2002, 319.

25 MÁTÉ-TÓTH, NAGY: *i. m.*

kint vallásnak.²⁶ Kamarás István, akinek impozáns vallásszociológiai életművében az új vallási mozgalmak elemzése/kategorizálása kitüntetett szerepet tölt be, Máté-Tóth és Nagy könyvéről írt kritikájában a szcientológiát – D. G. Bromley és M. L. Barce nyomán²⁷ – *kvázivallásnak*, illetve a szerzőket szellemesen parafrázálva, *vallásalternatívának* nevezi.²⁸

De térjünk vissza a történet elejére! A *Szcientológia Egyház* 1991-es magyarországi bírósági bejegyzését²⁹ 1989-ben a *Dianetika Egyesület* megalapítása előzte meg, amely lefordította és egy évvel később kiadta L. R. Hubbard híres *Dianetika* című könyvét.³⁰ Az ezt követő egy-másfél évtizedben a szcientológia honi meggyökeresedése, majd térfoglalása a vallások rendszerváltozást követő *kínálati piacán* rendkívül sikeresen ment végbe. Ehhez az 1990-es egyházügyi törvény kedvező jogi és – ami ugyanilyen fontos – *szimbolikus környezetet biztosított*. A szcientológia elterjedéséhez komoly előnyt jelentett az a körülmény is, hogy a hubbardi szellemi rendszer volt az egyetlen olyan *új vallás*,³¹ amely nem az európai zsidó-keresztény(-muszlim) hagyományban és nem is a „keleti” (hinduista, buddhista vagy taoista/konfucianus) hitelvekben gyökerezett. A szcientológiának a *science fiction* világában fogant – azaz tudományos(nak látszó), *technicista és egyben fantasztikus – teremtés- vagy*

26 Hasonló a helyzet az új vallási mozgalmak és a szekták/kultuszok meghatározásával, illetve egymástól való megkülönböztetésükkel. Noha a vallásszociológia évtizedek alatt sem tudott egyezsre jutni e fogalmak tudományos szempontú meghatározásában, a közvélemény (meghatározó része) igenis *szelektál(t)* a kortárs vallási jelenségek/mozgalmak/csoportok között. Ez a fajta differenciálás az informatikából ismert elven, a *nearest neighbors* (legközelebbi szomszéd osztályozó) elvén alapul(t), magyarán azon az ismert szóláson, miszerint „ha valami úgy imbolyog, mint egy kacska, és úgy hápog, mint egy kacska, akkor az valószínűleg kacska”.

27 David G. BROMLEY, Mitchell L. BRACEY: *The Church of Scientology: a Quasi religion = Sects, Cults, and Spiritual Communities*, eds. W. W. ZELLNER, M. PETROWSKY, Praeger, Westport, Connecticut and London, 1998, 141–156. Lásd KAMARÁS István: *Darázstalanítás (Máté-Tóth András és Nagy Gábor Dániel könyvéről)*, Szociológiai Szemle, 2011/3, 156.

28 KAMARÁS: *Darázstalanítás...*, i. m., 155.

29 A Magyarországi Szcientológia Egyház bejegyzésére 1991. július 17-én került sor a Fővárosi Bíróságon. Az 1990. évi IV. törvényt fölvaltó 2011. évi CCVI. törvény értelmében a szcientológia egyházi jogi státusza megszűnt, így a szervezetet immár *vallási egyesületként* kellett újra bejegyezni. A Magyarországi Szcientológia Vallási Egyesületet a Fővárosi Törvényszék 2015. július 19-én vette nyilvántartásba.

30 L. Ron HUBBARD: *Dianetika – A szellemi egészség modern tudománya*, Interbright Kiadó, Budapest, 1990.

31 A vallás ama „szubsztantív” (nem tudományos) meghatározása értelmében, amely szerint „a vallás egy átfogó filozófiai rendszerrel rendelkező, és az élet, a világ átalakítására motiváló mítosz”. Interjú Máté-Tóth Andrással: <http://cotcot.hu/cikk/2011/09/16/szcientologia-magyarorszagon-interju> (letöltve: 2015. 09. 02.)

inkább transzformációs mítosza,³² illetve erre épülő, radikálisan *egyénközpontú* antropológiája³³ *valós társadalmi igényt* elégített ki. Elsősorban középosztálybeli, fiatal vagy középkorú, a kibontakozó informatikai forradalom „szép, új” *virtuális* világa által megérintett, jellemzően műszaki érdeklődésű/foglalkozású (*reál*)*értelmiségiek váltak fogékonná iránta*, illetve – közülük sokan – lettek a szervezet elkötelezett tagjaivá: *szerteteseivé*. Olyanok, akiknek vallási szükséglete – neveletésük, addigi vallástalan életük, a transzcendenciában való tapasztalatlanságuk – folytán nem terjedt ki valamely isteni személlyel való kapcsolatra. Másként fogalmazva: akik számára a hubbardi tanok kínálta *transzcendenciapótlék* elegendőnek bizonyult a *vallási élmény* megtapasztalásához.³⁴

A Magyarországi Szciantológiai Egyház 1991-es bejegyzése után tehát intenzív terjeszkedésbe kezdett: sorra hozta létre *misszióit* a magyarországi nagyvárosokban és a

32 Azaz a sokáig titokként kezelt – elvben csak a szcientológiai képzés magasabb fokán megismerhető –, jó ideje azonban bárki számára hozzáférhető *Xenu-történet*. Lásd: LUGOSI Győző: *Szekták, kultuszok, új vallási mozgalmak...*, Eszmélet, 1997/34 (nyár), 88. Forrás: www.xenu.net/archive/leaflet/xenuhu.htm; http://objektivszcn.blog.hu/2008/06/16/xenu_2. (letöltve: 2015. 11. 12.) Ugyanezen az oldalon L. R. Hubbard saját hangján előadva is megismerhető a történet: http://objektivszcn.blog.hu/2008/06/12/elokerult_a_xenu_xemu_sztori eredetije (letöltve: 2015. 11. 12.)

Mund Katalin így ír a tudománynak mint korunk „uralkodó világgépének” vallási szükségletkielégítésre (spiritualitásra) kifejtett meghatározó befolyásáról: „[A tudomány] *zsarnoki módon iktat ki, avagy formál át a saját képére minden más világgépet, értéket, ideológiát, szemléletmódot [...]* A tudománynak való valamiféle behódolás, a hozzá való idomulás nélkül minden világgép és tudásforma léte illegitim lét... [E]lsősorban ebben keresendő az »alternatív világgépek« olykor elképesztő formákat öltő »tudományosság«.” MUND Katalin: *Racionalizált spiritualitás: a csodakeresés formái egy deszakralizált világban – Áldás és Átok – Tanulmányok a transzcendensről 4*, szerk.. PÓCS Éva, Balassi Kiadó, Budapest, 2004, 152–153.

33 Lásd MÁTÉ-TÓTH András és NAGY Gábor Dániel összefoglalását a szcientológia emberképéről: „A szcientológia [...] *elméleti rendszer, amely az élet minden területére vonatkozóan olyan információkat és technikákat szolgáltat, amely révén az ember optimálisan működhet. [...]* [A]z egész elméleti és gyakorlati rendszer azt a célt szolgálja [...], hogy az ember egyre inkább megismerje önmagát, kézbe vegye saját sorsát, felszabadítsa magában az addig szunnyadó lehetőségeket, és olyan teljes életet éljen, amelyben eddig elképzelhetetlen szinten képes megvalósítani önmagát. Hubbard szerint, az ember olyan szellemi lény, »aki testből, elméből és lélekből áll (thetán)«. A lélek a tanítás szerint örökéletű, a felvett adott testben csak időlegesen tartózkodik, s a halállal onnan eltávozik. Az a szint, illetve minőség, ahogyan elhagyja a testet, attól függ, hogy az ember milyen mértékben vált szabaddá, mennyire jutott el önmaga kiteljesedésében, amíg nála időzött.” MÁTÉ-TÓTH, NAGY: *i. m.*, 90. Lásd még a szcientológiai tanról saját régebbi – szintén közvetlenül a szcientológiai közösségtől kapott információkon alapuló – ismertetésünket is: LUGOSI, LUGOSI: *i. m.*, 218–221.

34 MÁTÉ-TÓTH András szerint: „Elég sok olyan vállalkozó került közel a szervezethez, akik megismerték a hubbardi logikán alapuló üzletvezetés, munkatársakkal való bánásmód és marketing technikáit, és megtapasztalták, hogy sokkal kevesebb munkával sokkal hatékonyabban tudnak részt venni a piacon, ha ezeket alkalmazzák. Sokan beszámoltak arról, hogy megéri nekik benne lenni ebben a szervezetben és rendszeresen igénybe venni a szolgáltatásait, mert személyes és üzleti életükben is rengeteget profitálnak belőle.” Interjú Máté-Tóth Andrásal: <http://cotcot.hu/cikk/2011/09/16/szciantologia-magyarorszagon-interju> (letöltve: 2015. 09. 02.)

környező országokban is.³⁵ Az 1990-es évek második felében lényegében kiépült a teljes szcientológiai spektrum: megalakultak a szcientológia „imázsát” (kedvező társadalmi megítélését) erősítő,³⁶ a szcientológiai világgépet hirdető-terjesztő³⁷ és a szcientológia „önvédelmi” (az ellenfeleivel és bírálóival szembeni küzdelmet szolgáló)³⁸ *civil szerveze-*

35 Az egyház első elnökévé Varga Kornél informatikust nevezték ki. Említésre/megörökítésre érdemes adalék, hogy amikor 1993 végén a *Budapesti Ismeretterjesztő Társulat* elindította az említett *Claritas-programot*, Varga az 1991-ben alapított *Informatika-Számítástechnika Tanárok Egyesülete* (ISZE) képviseletében rendszeresen megjelent a társulat székházában, a Kossuth Klubban, ahol az ISZE öt másik pedagógus szakmai egyesülettel közösen irodát bérelt. Amikor az egyesület vezetése az ISZE szcientológus „kötődéséről” tudomást szerzett, kénytelenek voltunk a bérleti szerződést felmondani.

36 Ilyen először is a *Narconon* („nem a narkotikumokra”), a szcientológia első számú *humanitárius* programja, aminek keretében az 1960-as évektől az Egyesült Államokban és az európai országok többségében sora alakultak a méregtelenítő és rehabilitációs központok. A Narconon-programban foglalt módszerek alkalmazását az egyes országokban e célra szerveződött és bejegyeztetett *egyesületek* vagy *alapítványok* látják el, természetesen mindenütt azonos „technológia” szerint. A Narcononhoz tartozik az *Együtt egy drogmentes Magyarországgért* mozgalom, melynek legismertebb éves rendezvénye a *Drogmentes Magyarország Maraton*.

A másik „imázsjavító” civil szervezet a *Criminon* („nem a bűnözésre”), a szcientológia rehabilitációs programja az elítéltek, börtönviseltek társadalmi beilleszkedésének segítésére.

A *(Nemzetközi) Alkalmazott Oktatás/ Applied Scholastics International* (ASI) az oktatást és tanulást fejlesztő szcientológiai módszer, „technológia” elterjesztésére hivatott nemzetközi szervezet, amely országonként szintén egyesületek, alapítványok, illetve ez utóbbiak és magán vagy (ritkábban) állami, önkormányzati oktatási intézmények között megkötött szerződések keretében valósul meg. Az ASI felügyelete alá tartoznak a szcientológia önállóan vagy más egyesületekkel, alapítványokkal stb. közösen szervezett tanfolyamai az informatika és számítástechnika, az idegnyelv-oktatás, a zene- és táncitanítás, a kommunikációs tréningek stb. területén.

37 A *Boldogság Útja Alapítvány* (*The Way to Happiness*) az azonos című – először 1981-ben kiadott, majd az évek során két tucat nyelvre lefordított – népszerűsítő kézikönyvben megfogalmazott szcientológiai életvezetési-erkölcsi felfogás terjesztését szolgáló kezdeményezés. A *Boldogság Útjában* lefektetett huszonegy „forradalminak” nevezett „parancsolat” propagálására a szcientológia – gyakran olyan nagyvállalatok támogatásával, mint a Coca-Cola vagy a McDonald’s – rendszeresen szervez országos kampányokat.

A szcientológia civil tevékenységeit nemzetközi szinten, illetve országonként, helyi alapítványain keresztül, az *Egyesület a Jobb Életért és Nevelésért* (*Association for Better Living and Education* – ABLE) koordinálja.

38 *Különleges Ügyek* (*Nemzetközi Hivatala/Office of Special Affairs* (*International*)). Az OSA(I) feladata elvben a szcientológián kívüli világgal való kapcsolattartás: propaganda, jogi képviselet, információgyűjtés stb. A gyakorlatban inkább a szcientológia „elhárítása”, *biztonsági szolgálat*. Elődje az 1961-ben létrehozott Örök Hivatala (*Guardian’s Office* – GO) volt, aminek vezetőit – élükön Hubbard harmadik feleségét, Mary Sue Whippet – a különböző visszaélések miatt 1982-ben az Egyesült Államokban börtönbüntetésre ítélték. A GO-t ezután Hubbard hivatalosan feloszlatta. Az OSA(I) valamennyi *orgban* (azaz egyházban és misszióban) rendelkezik képviselettel.

tei, végül pedig a hubbardi vállalatirányítási elveket alkalmazó vállalkozások szövetsége, a WISE is.³⁹

A szcientológia magyarországi és kelet-közép-európai növekedése 2000-ben érte el azt a „kritikus tömeget”, hogy a szervezet nemzetközi vezetése a magyar szcientológusokat a *misszió* szintjéről *egyházi* rangra emelje. *Szcientológia Egyház Budapest* néven megalakult az első hivatalos kelet-közép-európai egyház, szcientológus terminológiával: *org*.⁴⁰ 2004-ben (más adat szerint 2001-től), az ekkor (már) mintegy ezer fő körüli tagság körében megindult a *fundraising* egy ún. *ideális org*⁴¹ elhelyezéséhez és működtetéséhez szükséges, reprezentatív, budapesti, belvárosi ingatlan megvételéhez. 2005 augusztusára össze is gyűlt a pénz ahhoz, hogy a szervezet megvásároljon egy belső-józsefvárosi palotát.⁴² Hamarosan azonban kiderült: a szcientológia amerikai vezetése által elkészített elhelyezési terv kivitelezéséhez további 440 millió Ft-ra van szükség. Ez később 500 millióra emelkedett, a szükséges berendezés megvételéhez pedig újabb 350 millió Ft kellett. 2006. augusztus végére tehát a tagságnak összesen 1,6 milliárd Ft-ot kellett és *sikerült* összegyűjtenie. A budapesti *ideális org* ünnepélyes megnyitásának időpontját 2006. szeptember 26-ára tűzték ki. Az átadás azonban *elmaradt*. Az történt ugyanis, hogy az amerikaiak a megnyitás feltételül előírták a magyar *org* számára a *központi nyilvántartó (Central Files)* rendbetételét. Az ehhez szükséges munka nagyságrendjét az egyház vezetése rosszul mérte fel: közel két évbe telt, mire a 60 ezer dossziét *sikerült* katalogizálni. A „krach” azonban csak ekkor ütött be igazán: 2009. március 14-én a *Kulturális Örökségvédelmi Hivatal* a Puskin utcai épületet *műemlékké* nyilvánította. Az *org* vezetőinek be kellett látniuk: a szigorú műemlékvédelmi előírások nem egyeztethetők össze azokkal az átalakításokkal, amiket a szcientológia felsőbb szervei megkívántak. Ezért 2013-ban úgy döntöttek, eladják az épületet – erre egyébként a mai napig nem került sor –, és új ingatlan után néznek. A választás ezúttal egy angyalföldi irodaházra, a Váci út 169. szám alatti, a Duna Plázával szemben található épületre esett. Ezt a Puskin utcai

39 A szcientológia a szolgáltatások szférájában – leggyakrabban a menedzserképzés, a marketing, a befektetési tanácsadás, a reklám, az idegennyelv-oktatás, az ingatlanközvetítés stb. területén – jelentős számú, Magyarországon kb. 250 vállalkozást működtet. E különböző méretű cégek közös vonása, hogy üzletpolitikájukban a Hubbard(nak tulajdonított) igazgatási (menedzsment)technológiát (az *Admin Tech*-et) alkalmazzák – üzleti forgalmuk 15%-át kitevő jogdíj ellenében. E cégeket világszerte – országos és nemzetek feletti szinten – a *Szcientológiai Vállalkozások Nemzetközi Intézete (World Institute of Scientology Enterprises – WISE)* fogja össze. A WISE tagvállalatai élén (különböző mértékben) képzett szcientológusok állnak, akik cégüknek a WISE-ba való felvételekor *fogadalmat* tesznek. Vannak ezen felül „WISE-közeli” (társult) vállalkozások is, amelyek közvetítói díj ellenében különböző szcientológiai „termékeket” értékesítenek.

40 „A szcientológia egyházak vagy orgok [...] abban különböznek a misszióktól, hogy saját akadémiajuk van..., és magasabb szintű képzést tudnak nyújtani, valamint sokkal képzettebb személyzettel rendelkeznek. Itt képzik a szcientológia legmagasabban kvalifikált lelkészeit, a szcientológia auditorokat. Ennél magasabb szintű képzés csak az úgynevezett haladó szervezetekben van, Európában két helyen: Dániában és Angliában.” MÁTÉ-TÓTH, NAGY: *i. m.*, 34.

41 Azaz „modern audiovizuális eszközökkel” felszerelt, „professzionálisan képzett személyzettel” ellátott, David Miscavige útmutatása szerint legalább 3000 m²-es szcientológiai központ; MÁTÉ-TÓTH, NAGY: *i. m.*, 35.

42 Az áfával együtt 750 millióért megvásárolt Puskin utca 4. szám alatti épület 1949 óta a *Közalkalmazottak Szakszervezete* székházaként működött, illetve sportkluboknak adott helyet.

palota felújítására befolyt és újabb adományokból, 1,1 milliárd Ft-ért vették meg. Minthogy az épületet csak újabb 1 milliárd Ft-ért lehetett alkalmassá tenni az ideális org céljaira, a „kalapozás” – kényszerűen – folytatódott. 2015-re nyilvánvalóvá vált: a honi szcientológusok anyagi terhelhetősége határához érkezett. Ezért csak úgy sikerült az i-re föltenni a pontot, hogy 2015 decemberében Robert (Bobb) Dugan amerikai milliárdos, nagyvállalkozó, a szcientológia legnagyobb adományozóinak egyik, egymillió dolláros támogatást utalt át a budapesti org számlájára. Bonyai Péter szerint: „*Ennyi pénzt (Dugan) soha nem adott volna a magyar projektre David Miscavige⁴³ kifejezett engedélye nélkül. Ez pedig azt jelenti, hogy a szcientológia nemzetközi vezetésének valamiért fontos lett a magyar székház átalakítása és az ideális org megnyitása. Úgy tűnik, hogy komoly terveik vannak Magyarországon.*”⁴⁴ A Váci úti ideális org 2016 közepén kezdte meg működését.

Emelkedés. És hanyatlás?

A szcientológia negyedszázados magyarországi történetében két elkülönülő, egy egyenletesen emelkedő, majd egy már (egyelőre enyhén) hanyatló időszak figyelhető meg. Az első szakaszban, 1989–91-től kb. a 2000-es évek elejéig-közepéig a hubbardi eszme- és intézményrendszer (befolyásban, a csatlakozók és szolgáltatást vásárlók tekintetében, gazdasági teljesítményben) többé-kevésbé egyenletes növekedést mutatott. A siker egyik (fő?) tényezője az volt, hogy ebben az időszakban a szervezet Nyugaton bevált, professzionális *marketingstratégiája* hatásos ellenfél (kontroll, kritika) nélkül érvényesülhetett. A szcientológia eredményesen – offenzív módon, gyakran *agresszíven* – szállt szembe a működését bírálókkal: „elhárítása”, a *Különleges Ügyek Irodája* (OSA) változatos eszközökkel semlegesítette – félemlítette (esetleg *vásárolta*) meg – külső és belső kritikussait egyaránt. A szcientológia (és a társadalomra tényleges vagy potenciális veszélyt jelentő többi új vallási jelenség, „szekta”) malmára hajtotta a vizet az is, hogy a magyar kormányok, politikai színezettől függetlenül, figyelmen kívül hagyták az európai intézmények – nevezetesen az *Európa Tanács* és az *Európai Parlament* – ajánlásait, azaz nem folytattak rendszeres és intézményes felvilágosító munkát „*a vallási, ezoterikus vagy szellemi csoportok illegális tevékenységével*” kapcsolatban.⁴⁵

A 2000-es évek elejétől kibontakozott *Web 2.0* „forradalom” azután alapvető, a szcientológia számára *kedvezőtlen* változást hozott: az internetes naplók (blogok), a tartalommegosztás (sharing) és a közösségi/szociális hálózatok viharos gyorsaságú elterjedése az internetes kommunikációt *plurálissá*, sokszínűvé – személyessé és szinte korlátlanul *interaktív*vá – változtatta: megszűnt az egyirányú, ellenőrzött tájékoztatás, információátadás

43 A szcientológiai hierarchia élén álló szervezet, a *Vallási Technológiai Központ (Religious Technology Center, RTC)* vezetője, L. R. Hubbard tényleges utódja.

44 Az ingatlanvásárlás eredeti dokumentumokkal illusztrált történetéhez lásd a *Szcientológia: objektíven és szubjektíven* című blog oldalait: <http://objektivsczn.blog.hu/> (letöltve: 2016. 01. 22.)

45 A szóban forgó európai ajánlásokról lásd: LUGOSI: *Vallásszabadság és közhatalom...*, i. m., 201–204.

lehetősége. Azt, hogy ez milyen változást eredményezett a szcientológia terjeszkedésében és az őt ért bírálatokkal szembeni fellépésében, néhány példával szemléltetem.⁴⁶

Az 1990-es évek végén és a 2000-es évek elején országos feltűnést keltett Veér András és Eröss László három szcientológiaellenes könyve.⁴⁷ A pszichiátriában elismert szakmai tekintélynek számító Veér András ideg- és elmeorvos professzor, a „Lipót” (az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet, OPNI) főigazgatója – aki a rendszerváltozás után a hazai (baloldali/liberális) közélet fontos szereplője is volt – a szcientológusok L. R. Hubbardig visszamenő *pszichiátriofóbiája* miatt került szembe a szervezet vezetőivel. A három kötet válasz volt arra, hogy a CCHR⁴⁸ – a pszichiátria elleni harcra szakosodott szcientológus „civil” szervezet – frontális támadást indított a pszichiátria és az *addiktológia*, illetve azok első számú vezetője ellen.⁴⁹ A bulvárstílusban (jobbára Eröss László által) megírt – Kamarás István szavaival „szakmailag minősíthetetlen” – kötetek kapcsán kirobbant harcból, ami csak részben zajlott a nyilvánosság előtt, végül is a szcientológia került ki győztesen: 2003-ban Eröss (tisztázatlan okokból és körülmények között) szembefordult szerzőtársával (és addigi önmagával): *Pszichobiznisz kontra szcientológia* címmel⁵⁰ adta ki a szcientológiát magasztaló könyvét, amelyben a pszichiátriát maga is kártékony, a társadalomra veszélyes tudománynak minősítette... Ami Veér Andrást illeti, 2006-ban bekövetkezett haláláig nem támadta már a szcientológiát...⁵¹

A szcientológia diadala a pszichiátria felett a (második) Gyurcsány-kormány idején és közreműködésével változott „kiütéses győzelemmé” (s némileg *történelemformáló* eseményé is, jelentősen hozzájárulva a szocialista-liberális pártok súlyos választási vereségéhez 2010-ben). 2007 márciusában Molnár Lajos szabaddemokrata egészségügyi miniszter – az egészségügyi rendszer teljes átalakítását célzó, heves vitákat kiváltó reform részeként, a pszichiátriai szakmával való konzultáció nélkül – váratlanul *elrendelte az OPNI*

46 Az újonnan megjelent vallási csoportok (köztük elsősorban a szcientológia) tevékenységét az 1990-es évek közepétől megfigyelő Nemzetbiztonsági Hivatal 2005-ös évkönyve így fogalmazott: „Az egyházak [...] belső önrendelkezésükre hivatkozva elutasítanak minden velük szembeni bírálatot, negatív észrevételt, s élesen támadják az őket kritizálókat. A hiteles, objektív tájékoztatás céljából ezért jelentős szerepet kaphat az írott és elektronikus média, amely nemcsak a vallási szervezetek által sugallt, őket pozitív színben feltüntető ismeretekről, hanem a tisztánlátás érdekében a velük kapcsolatos visszasságokról, anyagi és mentális kizsákmányolási gyakorlataikról, jogilag aggályos módszereikről is beszámolhat.” Idézi TÓTH W. Árpád: http://w.blog.hu/2006/12/17/ur_az_urbol (letöltve: 2015. 12. 12.)

47 VEÉR András, ERÖSS László: *Bolondok (úr)hajója – a szcientológia titkai avagy A szcientológusok galaktikus pókerpartija Istennel és a pszichiaterekkel: a Föld a Naprendszer elmegyógyintézete?* Art Nouveau, Pécs, 1999.; *Magyarország a szcientológia (pók)hálójában*, Art Nouveau, Pécs, 2000.; *A szcientológia mocsarában: dokumentumok és következtetések*, Art Nouveau, Pécs, 2001.; Máté-Tóth András és Nagy Gábor Dániel monográfiájukban a három kötet bemutatásának önálló alfejezetet szentelnek: MÁTÉ-TÓTH, NAGY: *i. m.* 52–63.

48 Állampolgári Bizottság az Emberi Jogokért (Citizens Commission on Human Rights).

49 Veér András 1994 és 1998 között, majd 2002 után az alkohol- és kábítószerügyi miniszteri biztosaként is működött.

50 Media Nox Kiadó, 2003.

51 BONYAI Péter blogjában így ír: „Tudtommal, *F(ritz)lauf*. Lajos, az OSA vezetője dr. Eröss átpártolása után leült Veér Andrással, és békét kötöttek.” Forrás: http://objektivszcn.blog.hu/2008/03/01/harcban_a_pszichiaterekkel_1 (letöltve: 2014. 10. 10.)

bezárást. Bár nem került elő bizonyíték arról, hogy az intézkedés mögött állt-e valamilyen szcientológiai befolyás, tény, hogy a szervezet saját sikerének tulajdonította a hazai pszichiátriára mért megrendítő csapást. 2010 decemberében Dobos János és Hídvégi Klára, a CCHR két vezetője a Lipót bezárása érdekében kifejtett sokéves fáradozásukért David Miscavige-től, a nemzetközi szcientológia legfőbb vezetőjétől megkapták a *Szcientológusok Nemzetközi Szövetsége* legrangosabb kitüntetését, a *Freedom Medal*.⁵²

A szcientológia hasonló sikerének tekinthető – vagy inkább: a szervezet befolyásának tulajdonítható – a józsefvárosi *tűcsereprogram* leállítása 2014 elején. Amint arról a média részletesen beszámolt, a kormányparti többségű VIII. kerületi közgyűlés, élén a Fidesz szóvivői tisztét is ellátó Kocsis Mátéval, a kábítószer-fogyasztásban súlyosan érintett városrész *Kábítószerügyi Egyeztető Fórumának* koordinátori szerepkörét elvonta a megszüntetett tűcsereprogram gesztorától, a *Kék Pont Alapítványtól*, s azt Szomor Katalin drogzszakértő-biológusra bízta.⁵³ Szomor – aki a *Magyar Demokrata Fórum* által delegált szakértőként évek óta tagja volt az országgyűlés *kábítószerügyi eseti bizottságának* – tagadta, hogy szcientológus lenne, ám mégis tanácsadója volt a szcientológia drogprevenációs programjainak, a *Narcononnak* és a *Drogmentes Magyarországért Maraton* rendezvénysorozatnak.⁵⁴ Sőt, 2010 januárjában Brüsszelben előadást tartott az *Európai Szi-*

52 A parlament plenáris ülésén Szászfalvi László, a KDNP képviselője – aki az első Orbán-kormány idején az Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottságának elnöke, 2010 és 2012 között pedig a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium egyházügyi, nemzetiségi és civil kapcsolatokért felelős államtitkára, s e minőségében az új egyházügyi törvény első változatának előterjesztője volt – az OPNI bezárását a szcientológia 2007 márciusában meghirdetett „pszichoirtó” akciójával hozta összefüggésbe. A képviselő a Nemzetbiztonsági Hivatal igazgatójához (Katona Béla), majd az egészségügyi államtitkárhoz (Kovács Attila) intézett kérdésére (tudniillik hogy van-e kapcsolat a minisztérium munkatársai és a szcientológiai szervezet között), *nemleges* választ kapott. Forrás: www.szaszfalvi.hu/gyozott_a_szcientologia_pszichoirto_akcioja/. (letöltve: 2015. 07. 09.)

53 A konfliktusról (a *Kék Pont Alapítvány* szemszögéből) lásd: www.kekpoint.hu/blog/2014-05-28-megszunhet-a-tucsere-dacara-annak-hogy-megvan-az-első-hiv-pozitiv-kliens/ (letöltve: 2015. 08. 30.)

54 Amint erre Bonyai Péter blogjából fény derült, a szcientológia – azaz az *Együtt a drogmentes Magyarországért mozgalom* – már 2008-ban stratégiai célul tűzte ki a *hubbardi drogprevenációs elvek* bevezetését a honi közoktatásba. A nyilvánosságra került dokumentumban – többek között – efféle célok szerepeltek: „*létrehozni egy államilag elismert, akkreditált oktatási programot; minden iskolában jelen lenni és minden gyerekhez eljutni a drogprevenáció kapcsán állami támogatást szerezni a működésünkhöz jelen lenni a Parlamenti Kábítószerügyi Eseti bizottságban [(sic!) ...] biztonságos környezetet teremteni a szcientológia működéséhez Magyarországon [...]*”. (Kiemelés: L. GY.) Forrás: http://objektivsczn.blog.hu/2008/10/15/kikerult_a_drogmentes_maraton_belső_strategiai_terve (letöltve: 2014. 03. 12.)

Sárosi Péter, a *Társaság a Szabadságjogokért* drogpolitikai programvezetője 2011 novemberében, a (leköszönő) szocialista kormány *nemzeti drogst stratégiájának* vitára bocsátásakor részletesen elemezte az akkor még ellenzéki Fidesz körvonalazott drogpolitikájában rejlő súlyos kockázatokat, illetve az abban tükröződő *szcientológus befolyást*. Lásd: *A Fidesz drogpolitikája és a szcientológusok*. Forrás: <http://index.hu/velemenylolvir/2009/11/30/taszdrog/> (letöltve: 2015. 08. 01.)

entológiai Egyházak első szervezetének megnyitóján (amint erről a szcientológia hivatalos, magyar nyelvű honlapja is beszámolt).⁵⁵

A szcientológiának az elmúlt egy-másfél évtized során „offline üzemmódban” elért sikereivel szemben az „online működés” deficitje áll(t), amit a Web 2-nek a tartalommegosztáson keresztül érvényesülő, mind erősebb kontrollja okoz(ott), s amire a szervezet nem talál(hatot)t ellenszert. Ezzel kapcsolatban két példát említek.

1997 nyarán ismeretterjesztő cikket írtam az akkoriban 2000 példányban megjelenő *Eszmélet* című folyóiratba.⁵⁶ A lapszám példányai – szokatlan módon – néhány nap alatt eltűntek az elárusítóhelyekről. Bizonyíték persze nem volt rá, de az a(z) alapos gyanú kapott szárnyra, hogy a példányokat a szcientológusok vásárolták fel... A 2000-es évek közepén azután e rövid írás – amiben a szcientológiával csupán két oldal foglalkozott – elkezdett fölűtni különböző internetes blogokban, fórumokon, kommentekben – amit, úgy látszik, a szcientológia vezetése *sérelmesnek* találhatott. Ezért 2006 augusztusában az *Eszmélet* szerkesztőségének megkerülésével, *fenyegetéssel* elérte, hogy a folyóirat honlapjának helyet adó internetszolgáltató a cikket levegye a webről.⁵⁷ A szcientológia számára kellemetlen kritikákkal szemben évek, évtizedek során bevált módszer azonban ezúttal a visszájára fordult: a világháló anonim közössége az inkriminált írást néhány nap leforgása alatt – amúgy szintén a szerkesztők megkerdezése nélkül – öt másik helyen és változatban tette hozzáférhetővé.

Ennél az esetnél egy nagyságrenddel nagyobb „pofon” érte a szcientológiát néhány hónappal később, 2007 márciusában, amikor a szervezet „elhárítása” hasonló módszerekkel próbálta eltüntetni az *Index*-ről a népszerű és – mondjuk így – *szabados* stílusban fogalmazó liberális újságíró, kritikus és blogger, Tóta W. Árpád szcientológiáról szóló írását.⁵⁸ A szabadszájú újságíró replikája hatalmasat szólott: „*Tisztelt Szcientológia Egyház! Levelüket, amelyben az előző, szörnyegyházukkal foglalkozó írás eltávolítását követelik, megkaptam. Annak ellenére, hogy nem nekem címezték, hanem a blogszolgáltatónak, mert hát felmegyek a párttitkár elvtárhoz, és ott mászerolok – a spicli már csak ilyen típus. És mi mást is nevelne ki egy efféle ocsmány szervezet. Nos, kurvára nem lesz levéve.*” A cikk így fejeződik be: „*Pereljetek, pöcsök. Az sztori lesz. Mesélhettek a kamerának üroperát. Elmegyünk az unió tetejéig, ha kell. Legalább odafigyel az ország, hogy nézd már, ezek komolyan ebben hisznek, ezek ennyire hülyék. Jobban jártok, ha ráültök a szátokra, és beéritek azokkal a szerencsétlenekkel, akikhez nem jut el a riadó: A SZCIENTOLÓGIA CSALÁS.*”⁵⁹

Az „új idők” nyilvánvaló jele volt, hogy a cikk miatt a szcientológusok *nem indítottak keresetet* Tóta W. Árpád ellen. A szervezet kétségtelenül levonta ezen eset(ek)ből a tanulságot, amit egyértelműen mutatott az egyház felső vezetésének *személyi* megújítása.

55 Forrás: www.szcientologia.org.hu/david-miscavige/churchopenings/new-branch-of-churches-of-scientology-for-europe-opens-in-brussels.html (letöltve: 2015. 06. 16.)

56 LUGOSI: *Szekták, kultuszok... i. m.* 83–93.

57 Forrás: <http://nol.hu/archivum/archiv-415869-226682> (letöltve: 2015. 02. 02.)

58 TÓTA W. ÁRPÁD: *Úr az úrból*, 2006. december 17. Forrás: http://w.blog.hu/2006/12/17/ur_az_urbol. Tóta W. első szcientológiát bíráló írása 2006 májusában jelent meg az *Indexen*, *Szent szar* címmel. Ebben az újságíró arra az értesülésre reagált (vitriolos stílusban), hogy a szcientológia pert indított az adatvédelmi biztos ellen: <http://index.hu/velemenyt/jegyzet/xenu/> (letöltve: 20014. 11. 19.)

59 Forrás: http://w.blog.hu/2007/03/21/tisztelt_kibaszott_szcientologusok (letöltve: 2014. 09. 20.)

A Szcientológia Egyház elnöki tisztségét a rosszul kommunikáló Nagy Tamástól, az egyház társalapítójától Weith Katalin, az OSA korábbi igazgatója vette át. A kellemes megjelenésű, halk szavú egykori marketing- és PR-tanácsadó a szcientológiakritikus nyilvánossággal szembeni konfrontáció hagyományos eszköztárát a *nyitás* – a párbeszéd és a *kooperáció* – politikájával cserélte fel. Így került sor személyes találkozó(k)ra 2009-ben és 2010-ben a szcientológia néhány vezetője – köztük Weith Katalin elnök – és e sorok szerzője között (is). E megbeszéléseken merült fel a lehetősége és *kívánatos volta* annak, hogy a szcientológia – miként az 1990-es évek végén a *Krisnások* – alávesse magát egy független vallásszociológiai vizsgálatnak, fölvéve a kapcsolatot a Szegedi Egyetem új vallási mozgalmak kutatására (is) szakosodott Vallástudományi Tanszékével. E kezdeményezés találkozott a Máté-Tóth András által vezetett tudományos műhely diszpozíciójával,⁶⁰ így miután a magyar *org* illetékesei megszerezték a szcientológia nemzetközi vezetésének jóváhagyását, elkezdődhetett a tudományos normák szerinti kutatás, amely 2011-ben a fentebb többször idézett monográfia megszületéséhez vezetett.⁶¹

A nemzetközi összehasonlításban is *kivételes* mű (egyik) sajnálatos hiányossága, hogy a szerzők, bár fél tucat *kilépett* szcientológussal is készítettek interjút, ezek anyagát végül nem használták fel elemzésükben.⁶² Ez a – Kamarás István kifejezésével – „*érthetetlen öncsonkítás*”⁶³ annál is sajnálatosabb, hogy a monográfia megírásakor az interneten már elindult a *Szcientológia: objektíven és szubjektíven* című blog, amely az évtized végének szcientológus szempontból alighanem legjelentősebb fejleménye volt.

A *Reformer* néven publikáló blogger 2011 novemberében leplezte le önmagát: „*A valódi nevem Bonyai Péter, és 1995–2007 között voltam az egyház tagja, ebből 10 évet, 1995 és 2005 között pedig munkatársa is voltam az egyháznak. Pályafutásom az egyház pécsi missziójában kezdődött személyiségteszt-kiértékelőként, és 2005-ben, amikor kirúgtak/közös megegyezéssel távoztam, én voltam az egyház közép-európai központjának helyettes vezetője és egyben az »ideális org« pénzszerző projekt egyik vezetője.*”⁶⁴ Bonyai ugyanekkor – a *Heti Válasz* című lap kiadásában – könyvet jelentetett meg a szcientológiáról és a szervezetben játszott

60 Máté-Tóth és Nagy 2008-ban publikálták három vallási közösség (Jehova Tanúi, buddhisták, szcientológia) körében a 2000-es évek első felében folytatott kérdőíves adatfelvételük eredményeit, amely 171 hazai szcientológus válaszain alapult. *Vallásosság/változatok – Vallási sokszínűség Magyarországon*, szerk. MÁTÉ-TÓTH András, NAGY Gábor Dániel, JATE Press, Szeged, 2008 (Vallásosság a társadalomban, 3.), 113–130.

61 A kötet szakmai lektorálását Török Péterrel közösen végeztük.

62 A szerzők szerint: „*Az ilyen beszámolók elsősorban az érintettek csalódásának adnak hangot, és azt fogalmazzák meg, hogyan lepleződött le számukra a szervezet. A nagy hazai és még inkább nemzetközi nyilvánosságot kapott történetek, melyek a szervezetből való kilépés drámátságára helyezik a hangsúlyt, határhelyzeteket leíró rendkívüli esetek, és így is kezelendők.*” MÁTÉ-TÓTH, NAGY: *i. m.*, 11.

63 „*Ez a sajnálatosan kimaradt fejezet – nem féltucatnyi, hanem legalább kétszer ennyi ilyen interjú gondos tartomelemzésére támaszkodva – fájdalmasan hiányzik ebből a könyvből.*” KAMARÁS: *Darázstalanítás...*, *i. m.*, 154.

64 Forrás: http://objektivscn.blog.hu/2011/11/02/a_kezdet_vege_es_a_veg_kezdet (letöltve: 2015. 12. 14.)

– ekkor már így látta – *dicstelen szerepéről*.⁶⁵ Bonyainak, kilépése ellenére, nyilvánvalóan maradtak jó, bennfentes (kilépés előtt álló?) informátorai a szcientológusok között, s így a blog folyamatosan ad(ott) közre belső használatra szánt információkat.⁶⁶ 2015-ben azután Bonyai Péter létrehozta a *Clarus Animus* alapítványt, amelynek kétnyelvű honlapja – *Együtt a szcientológia ellen, United Against Scientology* – kibővíti az immár alapítványi kurátor Bonyai blogjában meghirdetett célt: „*Alapítványunk hivatalos célja a szcientológia valós természetének bemutatása, káros tevékenységeinek leleplezése, az áldozatok megsegítése, valamint a szcientológiaellenes aktivizmus összefogása. [...] Alapítványunk szeretné a remélt végkifejletig folytatni a szcientológia elleni harcot – amíg ez az általunk biznisszegyháznak tartott szervezet el nem lehetetlenül, jelentéktelenné nem válik, vagy fel nem oszlatja magát.*”

2015. november 17-én a Toldi moziban, Alex Gibney Oscar-díjas rendező *Szcientológia, avagy a hit börtöne* című, az Egyesült Államokban 2015 márciusában bemutatott, majd világszerte nagy port kavart dokumentumfilmjének⁶⁷ premier előtti vetítésén Bonyai Péter és Tóta W. Árpád, a két neves antiszcientológus blogger közösen elemezték a szcientológia múltját, jelenét és leginkább a *jövőjét*, azaz fennmaradásának esélyeit. Az utóbbihoz az alaphangot a HVG.hu újságírójának egyik hét évvel korábbi blogbejegyzése adta meg: „*Úgy néz ki, az egyház elérkezett Sztálingrádhoz. A csapássorozatnak egyetlen kiváltó oka volt: a szcientológusok által kontrollálhatatlan nyilvánosság. Vagyis az internet. A szemünk láttára öli meg ezt az undorító szörnyet. Döljünk hátra, és élvezzük.*”⁶⁸

A szcientológiavallás mint kereskedelmi védjegy és áru

A szcientológia által folytatott *prozelitizmus* (aktív térítői/ügyfélszerzési magatartás) önmagában nem különbözik más vallási vagy egyéb (civil, politikai stb.) szervezetek hasonló buzgalmától. Ami újszerű és szokatlan, az az a körülmény, hogy a magát elsődlegesen vallásnak tartó szcientológia a toborzáshoz az üzleti szférában alkalmazott módszereket veszi igénybe. A *Dianetika* és a *Szcientológia* – csakúgy, mint valamennyi hozzájuk kapcsolódó hubbardi „technológia” – *bejegyzett kereskedelmi védjegyek*. A szcientológia ilyenformán a *vallást profanizálja*, illetve megfordítva: az üzletet (benne a *par excellence* szcientológiai árut, a hubbardi standard „technológiát”) *szakrálissá emeli*.

Ezen a ponton a szcientológia átlép egy más vallások (és intézményes képviselők) által hagyományosan respektált határvonalat: a szcientológiában nem csupán a vallás

65 BONYAI Péter: *Szcientológus voltam – Egy kiugrott csúcsvezető vallomása*, Heti Válasz Kiadó, Budapest, 2011. A könyvben és a könyv kapcsán vele készült interjúkban Bonyai önmagát „*pénzéhes, másokat kizsákmányoló szörnyetegnek*” jellemzi. Vö. Szőnyi Szilárd interjúja Bonyai Péterrel, Heti Válasz, 2011. november 9.

66 A blogger internetes naplója céljairól így fogalmaz: „*A blog írója nem a szcientológusokat mint egyéneket támadja személyükben. Kizárólag a szcientológia egyház és a hozzá kapcsolódó szervezetek jogsértései, visszaélései, hazugságai és egyéb elítélendő gyakorlatai ellen kíván felszólalni.*”

67 A film a Pulitzer-díjas Lawrence Wright könyve (*Going Clear: Scientology, Hollywood & The Prison of Belief*, Alfred A. Knopf, 2013) alapján készült, és nyolc kiugrott szcientológus vezető portréján keresztül mutatja meg az egyház működését.

68 Forrás: http://w.blog.hu/2008/07/01/babilon_bukasa (letöltve: 2015. 02. 12.)

mindennapi megélésével, praxisával – rítusaival, szertartásaival stb. – kapcsolatos javak és szolgáltatások válnak áruvá, ahogyan ez oly sok más egyház – köztük történelmi egyházak – vagy új vallási mozgalom esetében is előfordul(t). Itt maga a *vallási tan*, a szcientológia által a hívők/ügyfelek elé kitűzött *végső cél*, a más vallásokban az *üdvözüléssel*, a *megváltottság* állapotával egyenértékű *Túlélés* – a nyolc koncentrikus kör gyanánt egymásra épülő „dinamikából” (késztetésből, hajtóerőből) összetevődő *Operatív Thetán* állapota – az, amely az áruviszonyok *evilági*, kapitalista piaci törvényeinek alávetettik.⁶⁹ Ilyenformán a szcientológia a világon alighanem az egyetlen, teljes egészében kereskedelmi árucikké tett – a humán szolgáltatások piacán áruként egzisztáló, kereskedelemben forgalmazott –, komplex vallási szolgáltatás.

A szcientológia által kínált szolgáltatások – a szcientológiai áru – „fogyasztóvédelmét” a ma már minden nyelven, így magyarul is könnyen hozzáférhető, az érdeklődőket bőséges információkkal ellátó „webkettes” portálok, *blogok* biztosítják. A „tudatos vásárlói” magatartás immár a (szcientológiai és egyéb) vallási szolgáltatások piacára is kiterjed. Ma, és még inkább a jövőben csakis olyanok válnak klienseivé (vásárlóivá), illetve híveivé a szcientológia humán szolgáltatásainak és/vagy vallási tanainak, akik a szcientológiakritikus információk ismeretében is vállalják a „kalandot”, s valóban „destruktív” befolyás nélkül csatlakoznak a szcientológia világszerte (Magyarországon is) fogyatkozni látszó táborhoz.

A szcientológia e tekintetben mégsem jelent valamiféle kuriózumot vagy extrémistát: a benne/általa képviselt elv és praxis adekvát korunk egyéb *dehumanizáló* tendenciáival. A szcientológia újítása: a vallás (hit, lélek, üdvözülés) áruvá tétele ugyanis az *emberi mivolt* korántsem egyedüli olyan mozzanata, amely a *globális későkapitalizmusban* áruvá válik. Egyidejűleg hasonló folyamat játszódik le egyfelől az élő szervezettel általában, illetve magával az *emberi testtel* kapcsolatban, másfelől a társadalmi érintkezés sok más – eddig áruformát nem öltő – viszonylatával.⁷⁰ A globalizációban – amely a *kapitalizmus kapitalizációjának* legújabb szakasza – a tőkeviszony térbeli, *horizontális* expanziójával

69 „Az Operatív Thetán célja, hogy az egyén úrrá legyen a létezés nehézségein és visszanyerje veleszületett szellemi létének bizonyosságát és képességeit. Ezen a szinten az egyén tudja, hogy független az olyan anyagi dolgoktól, mint a fizikai forma vagy a fizikai univerzum. Az OT (Operatív Thetán) a szellemi tudatosságnak egy olyan állapota, melyben az egyén kontrollálni tudja önmagát, illetve a környezetét. Az OT olyasvalaki, aki tudja, hogy tud és aki képes pozitív és a túlélést elősegítő hatást létrehozni az összes dinamikáján. Újra teljesen megismerte képességeit mint thetán, és önként és tudatosan okozóvá tud válni az élet, a gondolat, az anyag, az energia, a tér és az idő felett. Ahogy egy lény egyre inkább OT-vá lesz, erősebb, stabilabb és felelősségteljesebb szellemi lényvé válik.” Forrás: www.szcientologia.org.hu/faq/operating-thetan/how-would-you-describe-the-state-of-operating-thetan.html (letöltve: 2013. 05. 21.)

70 A korlátlanúságra törő tőkés áruviszony logikája szerint minden dolog vagy szolgáltatás *áru* formáját kell öltse, mert ha nem teszi, azt normaszégségnak kell tekinteni, ami változtatás után „kiált”. Az emberi lélek és test mellett a legkézenfekvőbb célpont a társadalmi együttélés legősibb, reciprokativ, nem árucseréként létező együttműködési formáinak köre. Ilyen például a *kalács* intézménye, ami – mivel nem élvezzi a rokonságnak az áruviszony terjeszkedésével szemben egyelőre mentességet nyújtó védelmét – Európa több országában is az adóhatóságok kedvenc célpontjává vált.

együtt végbemegy a tőke *vertikális* kiterjeszkedése: az emberi (személyes és társadalmi) létezés valamennyi dimenziójának birtokbavétele is.⁷¹

A szcientológiai tan – miként a *szabad piaci* logika maga, aminek a szcientológia az egyik sajátos *vallási megjelenése* – céljából következően *egyenlőségellenes*. Hubbard gyakran idézett mondása szerint az emberiség egytizede rendelkezik különleges képességekkel, s ennek az egytizednek a tizede szcientológus... A szcientológiának az alapító, L. R. Hubbard által kinyilvánított célja az, hogy a *homo sapiens* helyébe új emberfajtát, *homo novust: homo scientologicust* állítson.

A szcientológia szerint korunk emberének lelki problémái nem az őt körülvevő szűkebb vagy tágabb társadalmi környezettel kialakított kapcsolataiból származnak, hanem magából az emberből: az élete (és előző életei) során átélt kudarcaiból, tökéletlenségeiből, gyengeségeiből: egyszóval mindabból, ami valamennyi ember személyiségének sajátja. Bár a szcientológia azt tanítja, hogy az alapító L. R. Hubbard megtalálta a „teljes szabadsághoz vezető utat”, a hubbardi „tech” lényege valójában az ember autonómiájának, személyes énjének szisztematikus – hosszadalmas és költséges tanfolyamok segítségével való – *elvétele* és felcserélése a szcientológia ügyének és világméretű szervezetének való *teljes odaadással*. A szcientológiavallás híve/ügyfele az egyéni élet minden fontos mozzanatára kész, standard „technológiát” *vásárol*: a gondolkodástól és a tanulástól a kommunikáción át a házaseletig és a gyermeknevelésig. A szcientológia által kínált boldogság az egyéni életvezetési szabadság megszüntetésével, az önként vállalt *teljes szolgálattal* egyenlő. A szcientológia által képviselt világ- és emberkép megfelel a „Párt” híres/hírhedt jelmondatának George Orwell 1984 című művében: „*A háború: béke, a szabadság: szolgátság, a tudatlanság: erő.*”

De nobis fabula narratur.

71 Az európai kultúrkör emberről alkotott, hagyományos felfogásában *az emberi test azonos az egyénnel* – nem választható el tőle –, s ezért nem lehet tárgya a javak és szolgáltatások forgalmára vonatkozó polgári jogi szabályozásnak. Másként fogalmazva: az emberi testnek nincs pénzben kifejezhető értéke, mert *nem áru*. E felfogás áll(t) például a *prostitúció* legalizálása vagy a szervátültetés, a vér- és csontvelőadás stb. üzleti alapra helyezése útjában. E tekintetben azonban elmozdulás következett be azzal, hogy megfogalmazódott, majd fokozatosan teret hódított ama nézet, amely szerint az egyén *tulajdonosa* saját testének. Ezzel megnyílt a lehetőség ahhoz, hogy az egyén rendelkezzen testével vagy testrészeivel, igaz, e tulajdonosi rendelkezés (egyelőre) korlátozott: inkább csak a halál utánra szól. Mármost ha az emberi test nem maga az egyén, hanem attól elválasztható *dolog*, amely valakinek (tudniillik magának az egyénnek) *tulajdona*, akkor forgalmi értékkel bíró áru lehet, sőt potenciális tőke, amely megjelenhet az áru- és tőkepiacon – miként meg is jelenik az (egyelőre?) illegális szervkereskedelem és a törvényesített (megadóztatott/megadóztatni óhajtott) prostitúció piacán.

A magántőkés befektetések egyik céltudománya, a *genetika*, pontosabban az *alkalmazott genetika* (*Applied Genetics*) és géntechnika (*Genetic Engineering*) révén lehetővé vált a *biológiai öröklődés*, azaz az élet princípiumának „magánkisajátítása” is. Az Egyesült Államokban, mint ismeretes, mind nagyobb a génmanipulációval előállított hibridek szabadalmi oltalom alá vétele, s egyre erősebb nyomás tapasztalható annak érdekében is, hogy – a *biodiverzitás* megőrzésére hivatkozva – szabadalmaztathatóvá váljanak egyes természetes fajok is mint a génmanipulációk különleges értékkel bíró, potenciális forrásai.